

TEKAFÜL SİGORTASI: TÜRKİYE VE MALEZYA ÖZELİNDE KIYASLAMALI BİR İNCELEME ¹

TAKAFUL INSURANCE: A COMPARATIVE STUDY IN THE CONTEXT OF TURKEY AND MALAYSIA

Hüsnü BİLİR ^{ID}* Yasin BAŞARAN ^{ID}**

*Araştırma Makalesi / Geliş Tarihi: 11.10.2023
Kabul Tarihi: 31.03.2024*

Öz

Günümüzde sigorta sektörünün giderek gelişmesi ve çeşitlenmesiyle birlikte sigortaya duyulan ihtiyaç artmış, bunun sonucunda sigortanın İslam dininin yasaklamış olduğu bu unsurlarla olan ilişkisi konusundaki tartışmalar artmıştır. Bu bakımdan tekafül sigortacılığı teorik ve pratik anlamda önem kazanmıştır. Bu çalışmanın amacı, tekafül konusunda dünyada öncü olan ülkelerden olan Malezya örneği incelenerek Türkiye'deki durum ile mukayeseli değerlendirmesini yapmak ve bu bağlamda sektörün gelişmesine yönelik önerilerde bulunmaktır. Çalışma sonucunda Türkiye ile Malezya arasında mevzuat açısından önemli farkların olduğu görülmüştür. Bu farkların en büyük sebebi olarak tartışmalı da olsa Malezya'da İslam hukukunun resmi hukuka entegre edilmiş olması gösterilebilir. Ayrıca Türkiye'de tekafül sigortası konusunda düzenlemelere geç başlandığı ve mevcut düzenlemelerin yetersiz kaldığı görülmektedir. Bu bakımdan hukuki altyapının sağlanmasının ve merkezi bir danışma kurulunun kurulmasının tekafül sigortasının uygulanırılığını artıracacağı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel Sigorta, Tekafül, Katılım Sigortası, Malezya, Türkiye.

JEL Sınıflaması: G20, G22, Z12.

Abstract

The need for insurance has raised due to the increasing development and diversification of the insurance sector, then the debates on the relationship between insurance and elements prohibited by Islam have increased. Takaful has become crucial both theoretically and practically. The aim of this study is to compare the cases of Turkey and Malaysia which is one of the leading countries in the world, and to make suggestions for developing this sector in Turkey. It's seen that there are essential differences in terms of legislation. The ultimate cause may be the integration of Islamic law to the legal system in Malaysia. Also Turkey has launched regulations in takaful lately, and existing regulations seems insufficient. Preparing the legal infrastructure and founding a central advisory committee may enhance the applicability of takaful in Turkey.

Keywords: Traditional Insurance, Islamic Insurance, Participation Insurance, Malaysia, Turkey.

JEL Classification: G20, G22, Z12.

¹ **Bibliyografik Bilgi (APA):** FESA Dergisi, 2024; 9(1) , 37 - 47 / DOI: 10.29106/fesa.1374373

* Doç. Dr., Aksaray Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, husnubilir@aksaray.edu.tr, Aksaray-Türkiye, ORCID: 0000-0001-9602-8267.

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Aksaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, yasinbasaran@outlook.com, Aksaray-Türkiye, ORCID: 0000-0003-4896-9868.

1. Giriş

Dünyadaki adıyla tekafül Türkiye’deki yasal tanımıyla katılım sigortacılığı geleneksel sigortanın garar (belirsizlik), meysir, gubar (kumar) ve riba (faiz) ile ilişkili olduğu düşüncesinin kaynaklık etmesiyle ortaya çıkmış, İslam dini esaslarına uygun alternatif bir sigorta türüdür.² Katılım sigortası bir alternatif olması, bazı avantajlar içermesi ve başta şeri yönetim uygulayan ülkeler olmak üzere dünyada büyük bir pazar potansiyeli barındırması açısından oldukça önemlidir.

Türkiye açısından yeni sayılabilecek olan bu sektör çok yaygın olmasa da sigortacılık sektöründeki payı giderek artmaktadır. Katılım sigortacılığı Türkiye adına büyük bir katma değer kazandırma potansiyeli barındırmaktadır. Bu sebeple dünyadaki örneklerinin incelenmesi, bu alandaki sorunların belirlenerek olası çözüm senaryoları üretilmesi ve sektörün gelişimi açısından önerilerde bulunulması amacıyla yapılan çalışmalar da ayrı bir önem kazanmaktadır. Bu noktadan hareketle, bu çalışmada İslami finans alanında başarılı bir örnek olan Malezya örneği özellikle mevzuat açısından incelenmiş ve Türkiye’deki ilgili mevzuatla kıyaslaması yapılmıştır. Tabii ki Malezya siyasi, hukuki ve ekonomik yapısı ile Türkiye arasında belirgin farklar söz konusudur, ancak bu çalışma özelinde hukuki altyapı çerçevesinde bir değerlendirme yapılmıştır. Bu doğrultuda öncelikle tekafül sigortasının temel özelliklerine değinilecek, ardından dünyadaki en başarılı uygulamalardan birisi olduğu kabul edilen Malezya örneği incelenecektir. Daha sonra Türkiye’de tekafül sigortası sisteminin hukuksal temelleri ele alınacak ve Malezya örneği doğrultusunda Türkiye’deki tekafül sistemi değerlendirilecek ve önerilerde bulunulacaktır.

2. Tekafül Sigortasının Kavramsal Arka Planı

Arapça “kefalet” kelimesinden türemiş olan tekafül güven vermek, kefil olmak, bir işle ilgili sorumluluğu üstlenmek, yardımlaşmak gibi anlamlara gelmektedir. Finansal bir terim olarak ise *Uluslararası İslami Finans İçin Muhasebe ve Denetleme Kurulu (Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions, AAOIFI)* tarafından şu şekilde tanımlanmaktadır: “Tekafül bireylerin maruz kaldıkları risklere karşı bu risklere güvence verilmesine ilişkin yapılan anlaşmadır” (Akt: Özcan, 2017; s. 353). Bir başka ifade ile tekafül faiz içermemesi ve İslami kurallara uygun olarak yönetilmesi bakımından “katılım sigortası” olarak da tanımlanabilir.

Tekafülün çağdaş İslam bilginlerince açıklaması ise aynı ortak riske sahip bireylerin bir araya gelerek aralarından birinin maruz kalacağı felaketin zararını tanzim etmek üzere yaptıkları anlaşma yani yardımlaşma sigortası şeklindedir (Yazıcı, 2020). Bu bakımdan tekafül de tıpkı katılım bankacılığı gibi emeksiz ve karşılıksız fazlalık olan faizin yasaklanması kuralının neticesinde ortaya çıkan bir üründür. Faiz sisteminin önemli bir yer tuttuğu dünya ekonomisinde dini inançlarının kaidelerine bağlı bireylerin ekonomik alanda yaşamış oldukları sorunlara çözüm üreten ve giderek yaygınlaşan bir araçtır.

Bu noktada şu hususun hatırlatılması faydalı olacaktır: Tekafül ya da diğer adıyla katılım sigortasını geleneksel sigortadan tamamen farklı yeni bir sigorta anlayışı olarak düşünmemek gerekir. Katılım sigortası ne tam anlamıyla geleneksel sigortanın bazı ilkelerinden bağımsız bir üründür ne de bu sistemin alt dalıdır. Katılım sigortasının geleneksel sigortanın İslam dini inanç esaslarının gereği olarak konmuş yasaklara göre şekillendirilmiş hali olduğu söylenebilir. Şekil 1 tekafül ile geleneksel sigorta arasındaki farkları göstermektedir.

Şekil 1. Katılım Sigorta Sistemi ve Geleneksel Sigorta Sisteminin Karşılaştırılması

Tekafül	Geleneksel Sigorta
Karşılıklı dayanışma esastır.	Sadece ticari faktörleri esas alır.
Faiz, kumar ve şüphe yoktur.	Faiz, kumar ve şüphe ilişkisi barındırır.
Katılımcılar tarafından ödenen primlerin bir kısmı veya tamamı diğer katılımcıları potansiyel risklere karşı korumak için tekafül fonuna aktarılır.	Şirkete ödenen primler potansiyel riskler karşılığında şirkete aittir.
Tekafül şirketleri mevcut yasalarla birlikte şeri denetime tabidir.	Sadece mevcut yasalara tabidir.

² Meysir: insana yaratıcısını unutturan, namaz kılmaktan alıkoyan, tembelliğe sürükleyen, çalışma gücünü yok edip insanlar arasına kin ve düşmanlık saçan haksız kazanç yollarının tamamını içeren geniş bir kavramdır (Kazak, 2020).

Tekafül fonu ve sermayedarların fonu tamamen ayrıdır.	Ödenen primler gelir kabul edilip hissedarlara dağıtılır.
Tekafül fonunda oluşabilecek herhangi bir fazlalık benimsenen tekafül modeline göre katılımcılara dağıtılır.	Mevcut fazlalık ve gelirler şirket hissedarlarına aittir.
Katılımcının açık verdiği durumlarda tekafül yöneticisi açığın kapatılması amacıyla faizsiz borç (karz-ı hasen) sağlar.	Oluşabilecek herhangi bir açık şirkete aittir.
Mevcut birikimler helal dairede İslam esaslarına uygun yatırım alanlarında değerlendirilir.	Mevcut fonların yatırım amaçlı kullanımında herhangi bir kıstas yoktur.

Kaynak: (http://tekaful.net/?page_id=426).

Yukarıdaki tabloda bulunmayan bir diğer fark ise muhasebe alanındadır. Katılım sigortasında bir bilanço ve iki gelir tablosu mevcuttur, şirketin ve katılımcıların gelirleri ayrı hesaplanır. Ancak geleneksel sigortada şirketin birer bilançosu ve gelir tablosu mevcuttur (Altıntaş, 2016).

3. Tekafül Sisteminin Temel İlkeleri

İslami finans kuruluşları için gerekli olan, kurumsal yönetim alanında İslami kurallara uygun standartları, şer'i hükümleri, muhasebe, denetim ve etik değerleri yayınlamak amacıyla 1911 yılında Bahreyn'de AAOIFI kurulmuştur (Ağkan, 2018). Bu kurum tarafından 2018 yılında yayınlanan bildiriye göre katılım sigorta şirketi tarafından şu ilkeler benimsenmeli ve bu ilkeler şirketin tüzüğünde yer almalıdır (Akt: Alkış, 2019; s. 10):

1. Katılımcılar bağış yükümlülüğünü üstlenmelidir,
2. Sigorta şirketi tarafından seçilecek olan mudarebe, vekalet, karma veya vakıf modellerinden biriyle katkı primlerinin toplandığı fon yönetilmelidir,
3. Şirket birbirinden ayrı iki hesaba sahip olmalıdır. Bunlardan biri hak ve sorumlulukları açısından bizzat şirkete, diğeri ise sigorta fonuna ait olmalıdır. Şirketin sigorta fonu aracılığı ile elde edilen gelirler sigorta hesabına yatırılır ve karşılanması gereken yükümlülükler bu fondan karşılanır,
4. Sigorta ile ilgili ödeneklerin ve sigorta primlerinden artan toplam bakiye tutarın şirketin tasfiyesi esnasında tamamen hayır hizmetlerine harcanması gerekir,
5. Sigortalıların yönetim kurulunda temsil edilmeleri gibi bir yolla sigorta işlemlerinin yönetimine ortak olma öncelikleri vardır. Uygun hukuki bir yapı oluşturarak haklarının kontrol altında idaresi ve menfaatlerinin korunması için bu önemlidir,
6. Şirket bütün faaliyet ve yatırımlarında İslam esaslarına uygun hareket etmelidir,
7. Fetvaları şirket açısından bağlayıcı olacak bir denetim kurulu oluşturulmalıdır. Yine şirket içinde fikhî açıdan denetleme ve incelemeler yapacak bir birim bulundurulmalıdır.

Ayrıca bunlara ek olarak etik açıdan da bazı kurallar bulunmaktadır. Örneğin şirketin yardımlaşma unsuru ve amacı olmalı ve dinen meşru görülmemeyen ekonomik kıymetlere sigorta teminatı verilmemeli ve bu konuda seçici davranılmalıdır (<https://www.neova.com.tr/hakkimizda/katilim-sigortaciligi-genel-ilkeleri>).

Türkiye'de 19 Aralık 2020 tarihinde yayınlanan 31339 sayılı "Katılım Esasları Çerçevesinde Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik"te ise katılım sigortacılığına ilişkin genel esasları şu şekilde sıralanmıştır (https://www.tsb.org.tr/media/ckeditor_uploads/2021/04/02/katilm-esasl-sigortacilk-ve-bireysel-emeklilik-faaliyetlerine-iliskin-genelge-hk.pdf):

1. Şirketin faaliyetlerinin katılım esaslarına uygun olarak yürütülmesi ve bu durumun denetimi amacıyla şirketin kendi bünyesinde bir danışma komitesi oluşturması gerektiği,
2. Şirket tarafından gerçekleştirilecek ürün ve hizmetler ile düzenlenecek form, sözleşme, poliçe ve bilgilendirme metinlerinin danışma komitesinin onayına tabi olduğu. Danışma komitesinin ürün ve hizmetlerin satışını uygun görmemesi durumunda ilgili işlemin gerçekleştirilemeyeceği, konu ve risklerin teminat altına alınamayacağı ve ilgili konu ve risklerden hiçbir şekilde fayda temin edilemeyeceği,

3. Gerek şirkete gerçekleştirilecek gerekse şirket tarafından gerçekleştirilecek her türlü ödeme işlemlerinde, yatırım tercihleri, nakit yönetimini ve şirketin tüm finansal işlemlerinde katılım esaslarına uygun hareket edileceği,

4. Bu maddelere uygun faaliyetlerde bulunan şirketlerin, unvanlarında gerekli tescil işlemlerinin yapılması kaydıyla katılım ibaresini kullanabileceği. Bu şirketlerin esas sözleşmelerinde katılım kriterlerinden bahsetmeleri diğer sözleşmeler, ürün tanıtımı, form ve poliçelerinde ise katılım ibaresine yer vermelerinin zorunlu olduğu.

Tekafül sigortasının işleyişi konusunda 4 farklı model söz konusudur. Birincisi mudarebe modelidir. “Yol tepmek” anlamına gelen mudarebe terim olarak İslam hukukunda bir taraftan sermayenin karşılanması diğer taraftan da bu sermayenin işletilmesinin stlenilmesiyle yapılan ve kr payı esasına dayanan bir ortaklık türüdür (<https://islamansiklopedisi.org.tr/mudarebe>). Mudarebe ortaklığı ilgili faaliyetin sonucunda elde edilen krın sözleşmede belirlenen oran dhilinde taraflarca paylaşılması ve zarar söz konusu olduğunda zararın sermaye sahibi (rabb'l ml) tarafından yüklenilmesi, mdarabin ise emeğinin karşılığının yok olması şeklindeki ortaklıktır (Kazak ve Okka, 2022). Katılım bankacılığında olduğa yaygın olarak kullanılan bu modelde tekafül sigorta şirketi bir fon havuzu oluşturmakta ve katılımcılardan toplanan primler bu havuzda biriktirilerek bir sermaye sağlanmaktadır. Bu sermaye sözleşmeye uygun olarak İslami usullere dikkat edilerek işletilmekte, buradan elde edilen kr sigorta şirketi ve katılımcılar arasında pay edilmektedir. Bir rizikonun gerçekleşmesi durumunda da gerçekleşen zarar bu fondan karşılanmaktadır (zcan, 2017).

İkinci model vekalet modelidir. Tıpkı mudarebe modelinde olduğu gibi vekalet modelinde de yine bir fon havuzu oluşturulmaktadır. Oluşturulan bu fon havuzunun yönetim işi tekafül şirketinin personeline vekalet yoluyla devredilmektedir. şirket bu hizmet karşılığı olarak önceden belirlenen bir ücret almakta ancak daha sonra yatırımlardan elde edilen kardan pay almamaktadır (Dilek, 2019). Zarar söz konusu olduğunda ise yine bu fondan karşılanmaktadır. Bu modele ücretsiz vekalet denilmektedir. Ücretli vekalet modelinde ise şirket için başında yatırım yönetimi için aldığı ücrete ek olarak yatırımdan elde edilen krdan da pay almakta, buna karşılık zarar edilmesi durumunda zarara ortak olmamaktadır (<https://tekaful.net/index.php/2023/06/13/tekaful-nedir/>).

nc model vekalet vakıf modelidir. Bu modelde şirket öncelikli olarak bir vakıf kurmakta ve bu vakıf tarafından başlangıçta yatırım yapılmaktadır. Daha sonra katılımcılardan toplanan fonlar bu yatırıma eklenerek ortak edilmektedir. şirket burada sabit bir işlem creti kesmekte ve geri kalan kr payını da katılımcılarla paylaşmaktadır. şirket burada kra ortak olduğu gibi zarara da ortak olmakta ve zararın kaynaklardan karşılanmaya yetmemesi durumunda faizsiz kredilerle yani ek sermaye ekleyerek sistemi ayakta tutmaktadır (Yazıcı, 2020).

Son model ise vekalet ve mudarebe modelinin birleşimi olan karma (hibrit) bir modeldir. Bu modelde şirket tıpkı vekalet modelinde olduğu gibi önceden belirlenen bir creti işletme creti olarak almakta ve buna bağlı olarak işletme giderlerini üstlenmektedir. Daha sonra yatırımdan elde edilen krdan da pay almaktadır. Zarar durumunda ise mudarebe sözleşmesinde olduğu gibi fondan karşılanmaktadır. Özetle mudarebe modelindeki rezerv fonlarının yatırımdan elde edilen kazançların paylaşılması ilkesi ile vekalet modelindeki fonların yönetimi için operatörlük ücretlerinin ödenmesi ilkelerinin birleştirilmesiyle oluşturulan bu modelin temel ayrışma noktası ise fon havuzunda artan paranın katılımcılar arasında paylaştırılmasıdır (zcan, 2017).

4. Tekafül Sigortacılığında Malezya rneği

Malezya'daki Müslüman halkın İslami hassasiyetleri sonucu oluşan talep ve buna karşılık Malezya kralı ve sultanlarının almış olduğu çeşitli kararlar neticesinde Malezya'da İslami finansın temelleri atılmış, zamanla çeşitli gelişmelerle Malezya bu alanda dünyada nc ülkelerden birisi olmuş ve küresel İslami finans alanında önemli bir paya sahiptir.

Tablo 1. Dünyada İslami Finans Verileri (2021)

lkeler	İslami Finansal Gelişmişlik Endeksi 2022 Sıralamasındaki Yeri	İslami Finansal Varlıklar (milyon \$)	İslami Bankacılık Varlıkları (milyon \$)	Tekafül Varlıkları (milyon \$)	Diğer İslami Finans Kurumu Varlıkları (milyon \$)	Sukuk Değeri (milyon \$)
İran	-	1,235	1,039	30	45	18
Suudi Arabistan	2	896	606	18	25	194
Malezya	1	650	262	12	58	279

BAE	6	252	192	3	6	49
Katar	9	186	-	1	12	23
Kuveyt	5	153	134	-	9	9
Endonezya	3	139	48	3	-	84
Bahreyn	4	106	92	-	-	13
Türkiye	-	71	55	2	-	14
Bangladeş	10	58	56	1	-	-
Küresel		3,958	2,765	73	169	713

Kaynak: (https://www.ifs.org/psifi_06.php).

Tablo 1’de görüldüğü üzere Malezya İslami finansal varlıklar açısından dünyada 3. sırada yer alırken 2022 yılı İslami finans kalkınma endeksi sıralamasında da 1. Sırada yer almıştır. 2021 yılı küresel sukuk değeri açısından da 279 Milyon \$ ile en büyük paya sahiptir. Tekafül varlıkları açısından da İran ve Suudi Arabistan’dan sonra dünyada 3. sırada yer almaktadır.

Malezya’da geleneksel sigortanın caizliği konusundaki tartışmalar ilk olarak 1972 yılında *Malezya Ulusal Fetva Komitesi (Malaysian National Fatwa Committee)* tarafından düzenlenen toplantıda karara bağlanmıştır. Verilen kararda geleneksel sigortanın garar, meysir ve ribâ gibi unsurlar içerdiği düşüncesiyle şeri açıdan geçersiz bir akit olduğu hükmü verilmiştir. Bu kararın ardından 1982 yılında Malezya hükümeti geleneksel sigortanın İslami açıdan sakıncalarının araştırılması ve İslam dini esaslarına uygun bir alternatif sigorta sistemi için çalışmalar yapmak üzere özel bir komisyon görevlendirmiştir (Sürücü, 2018). 1984 yılında ise tekafül kanunu çıkarılmış ve bu kanunla en büyük ortağının *Bank Islam Malaysia* olduğu ülkenin ilk tekafül şirketi *Syarikat Takaful Malaysia* kurulmuştur (Güçlü ve Kılıç, 2019). Kanunun amacı “Malezya’daki tekâfül ticari faaliyetlerini düzenlemek, tekâfül ile ilgili ve bağlantılı diğer amaçlar için yasal ihtiyacı karşılamak”tı. Kanun katılım sigortasını “kardeşlik, dayanışma, karşılıklı mali yardım ve yardımı esas alan, ihtiyaç halinde karşılıklı yardıma katılmayı kabul eden katılımcıların bu amaçla katkıda bulunmayı kabul ettikleri bir plandır” şeklinde tanımlamıştır. Genel olarak bakıldığında kanun katılım sigortası faaliyetleri için şartlar, kayıt, danışma kurullarının kurulması, sermaye gereklilikleri, iflas gibi konuları içermekte ve bu konudaki faaliyetlerde İslam esaslarına uygunluk şartı getirmektedir (Sürücü, 2018).

Sonraki süreçte 1989 yılında Bankacılık ve Finans Kurumları Kanunu (BAFIA 1989) çıkarılmıştır. Bu kanun İslami finansla ilgili herhangi bir düzenleme içermemektedir ancak 1993 yılında bu kanunda yapılan düzenleme İslami finansı doğrudan ilgilendirmektedir. Yapılan düzenleme ile geleneksel bankalara İslami finans penceresi açma izni verilmiştir (Yılmaz ve Şencal, 2022). BNM tarafından *İslami Bankacılık Pencere Planı (Skim Perbankan Tanpa Faedah) (SPTF)* olarak tanıtilen ve İslami finans ürün ve hizmetlerini tüm geleneksel bankaların da sunabilmeleri için yapılan bu düzenlemeyle Malezya’da faizli ve faizsiz araçların sunulabildiği ikili mevduat bankacılığı başlamış, böylece BMB bankası bu alanda tek olma özelliğini kaybederek geleneksel bankalarla rekabet ortamı oluşmuştur. 1993 yılında yaşanan diğer bir gelişme de Menkul Kıymetler Komisyonu olan *SC*’nin kurulmasıdır. Malezya sermaye piyasasının düzenlenmesi ve denetlenmesi sorumluluğu 1993 yılından önce Maliye Bakanlığı’na aitken, *SC*’nin kurulmasıyla bu sorumluluk *SC*’ye aktarılmıştır (Allaham, 2018).

SC’nin kurulmasını takiben 1997 yılının mayıs ayında *SC* için sermaye piyasası alanında ve *BNM* için bankacılık ve tekafül alanlarında referans ve danışman olmak üzere İslami finans alanında uzman bağımsız kişilerden oluşan *Şeriat Danışma Konseyi (Shariah Advisory Council) (SAC)* kurulmuş ve İslami finans şirketlerinde Şeriat kurullarının oluşturulması zorunlu kılınmıştır (Nahar, 2021). Aynı zamanda *SAC* tüm İslami bankacılık ve tekafül ürünlerinin İslami usullere uyumluluğunu sağlamakla sorumlu tutulmuştur (Sürücü, 2018). *SAC*’ın bir diğer önemi de İslami finans ile ilgili yargılamalarda mahkeme heyetinin *SAC*’ın fetvalarına bakması ve bu yönde karar vermesidir; *SAC*’ın fetvası bulunmayan konularda ise görüş talep edilmiştir. Diğer İslami finans kuruluşları içerisinde kurulan şeriat danışma kurulu tarafından verilen kararlar *SAC*’ın kararlarıyla çelişiyorsa o kurulun kararı geçersiz kabul edilir ve kurulun bu konuda ısrarı devam ederse *BNM*’nin cezai yaptırım yetkisi vardır. Bu bakımdan *SAC*’ın kararları İslami finans kurumları ve mahkemeler için bağlayıcıdır. Kurul üyelerinin ataması devlet başkanı tarafından finanstaki sorumlu bakanın tavsiyeleri üzerine yapılmaktadır. Üyelerin maaşları *BNM*

tarafından belirlenir ve ödenirken aynı zamanda kurulun işlemlerini takip etmek ve düzenlemek için gerekli sekreterlik bölümü de *BNM* bünyesindedir (Yılmaz ve Şencal, 2022).

2002 yılında ise 1984 Tekafül Yasasına bağlı kalınarak öz düzenlemeyi geliştirmek ve sektöre katkıda bulunmak amacıyla *Malezya Tekafül Derneği (Malaysian Takaful Association) (MTA)* kurulmuştur. Ülkede etkin bir tekafül yapısı oluşturma amacıyla kurulan bu derneğin kurulmasındaki önemli bir detay da ilgili kanunda sonradan yapılan düzenlemeyle tekafül şirketlerinin bu alanda bir dernek üyeliğinin zorunlu kılınmasıdır (Sürücü, 2018).

22 Mart 2013 tarihinde Resmî Gazetede yayınlanan *İslami Finansal Hizmetler Kanunu (Islamic Financial Services Act) (IFSA)* yürürlüğe girmiştir. *1983 İslâmî Bankacılık Kanunu* ve *1984 Malezya Tekafül Kanunu*'nun yerini alan bu kanun Malezya Merkez Bankası tarafından “Şeriatı uygun biçimde finansal istikrarı desteklemek üzere İslâmî finans kurumlarının, ödeme sistemlerinin ve diğer ilgili varlıkların düzenlenmesini ve denetlenmesini ve İslâmî para piyasası ve İslâmî döviz piyasası gözetimini sağlamak için” çıkarılan bir kanun olarak tanımlanmıştır (<https://www.bnm.gov.my/documents/20124//8102422b-e6dd-d149-8db0-e3637e89ed5c>). IFSA 2013 Kanunu incelendiğinde kanundaki Tekafül ile ilgili düzenlemeler ayrı bir başlıkta ele alınmadığı, daha ziyade belirli başlıklarda tekafülle ilgili hükümlere yer verildiği görülmektedir. Bu doğrultuda kanun incelendiğinde tekafül ile ilgili maddelerin içerikleri şöyledir:

- 5. madde tekafülün ticari faaliyetlerinin sınıflandırılması ile ilgilidir. İlgili madde tekafül operatörlerinin ticari faaliyetlerinde genel veya aile tekafülü olarak sınıflandırma yapmalarını ve ilgili faaliyetlerin birbirinden ayrı yürütülmesi gerektiğini belirtmektedir. Retekafül³ şirketleri bu maddede kapsam dışı tutulmuştur.
- 30. madde lisans sahibi bir (tüzel) kişi veya finans kuruluşunun şeriat komisyonu görevlendirme zorunluluğunu belirtmektedir.
- 31. madde şeriat danışma kurulu atama şartlarından söz etmektedir.
- 34. madde üyeliği sonlandırılan komite üyelerini *BNM*'ye bildirme zorunluluğunu ihtiva etmektedir.
- 37. maddenin 1. fıkrasında *BNM*'nin bir kurumdan, uygun göreceği herhangi bir kişinin, kurum tarafından şeriatı uygunluk denetimi yapması için görevlendirilmesini isteyebileceği; 37. maddenin 2. fıkrasında 1. fıkraya göre atanan kişinin, Bankanın belirleyeceği görev ve görevleri üstleneceği ve bu bölüm uyarınca yapılan denetim hakkında Bankaya rapor vereceği; 37. maddenin 3. fıkrasında 1. fıkraya göre atanan kişinin, bu bölüm kapsamında şeriatı uygunluk denetimine ilişkin ücret ve giderlerinin kurum tarafından karşılanacağı; 37. maddenin 4. fıkrasında 1. fıkraya göre atanan kişinin, bu bölüm kapsamında şeriatı uygunluk denetimi sonucunda *BNM*'ye bildirilen hususlarda, kişi ile kurum arasındaki sır saklama yükümlülüğünün ihlalinden sorumlu olmadığı ifade edilmektedir.
- 81. madde, denetçiye her türlü eksik ya da hatalı işlemleri, mevzuata aykırı durumları, güvenlik açığı ve dolandırıcılık gibi durumları zaman kaybı olmaksızın bankaya bildirmekle yükümlü tutmaktadır. Bu konudaki söz konusu sorumluluk denetçiye aittir.
- 83. madde tekafül operatörleri için ilgili şartlar dahilinde sigorta uzmanı atama yükümlülüğü ve bu atamalarda bankanın onayının alınmasını zorunlu kılmaktadır.
- 104. madde şirketin mevcut hisselerinin toplamının %10'undan fazlasına sahip olabilmesi için *BNM*'nin onayını zorunlu tutmaktadır.
- 119. madde şirketin bir başka şirkete yapacağı transferlerde *BNM*'nin onayı olmadan hiçbir tekafül operatörünün herhangi bir varlık veya fondan ödeme gerçekleştirmeyeceğini belirtmektedir.
- 122. madde finansal holding şirketi olmak isteyen şirketlerin şirketin toplam hisselerinin %50'den fazlasının bir lisanslı kişide bulunması gerektiğini ve holding şirketi olmak için *BNM*'den onay almak üzere başvuruda bulunması gerektiğini belirtmektedir.
- 137. madde herhangi bir İslami danışma kurulu ya da kurul üyesi için aldığı ödemeyi farklı bir hesapta tutmasını şart koşmaktadır.
- 139. madde Malezya dışındaki tekafül işlemleri için *BNM*'den onay alınmadan hiçbir sözleşme yapılamayacağının altını çizmektedir.
- 213. madde herhangi bir şirketin tasfiyesi için işlemlerin başlatılmasından lisansın iptal edilmesine kadar olan süreçle ilgili detaylara yer vermektedir.

³ Retekafül, tekafül sigortacılığı ile toplanan risklerin daha büyük şirketlerle paylaşılarak riskin dağıtılması mantığına dayanmaktadır. Bu açıdan, reasürans yani sigortanın sigorta edilmesi mantığına çok benzemektedir.

- 214. madde tasfiye işlemlerinde eksik belge vb. sebeplerle tasfiye memuru zorlayıcı borç kanıtı istediğinde borçluyu zora sokacak durumlar için uygun diğere deliller üzerine işlem yapıp bazı şartlar üzerine borç için feragat işlemleri yapılabileceğini bildirmektedir.
- 215. madde lisanslı bir şirket için tasfiye işlemlerinin sürmesi durumunda ilgili şirketin hiçbir yetkilisinin tekafül işlemleri gerçekleştiremeyeceğini ifade etmektedir.
- 218. maddede şirketin tasfiyesi durumunda varlık ve borçların türüne göre ödeme önceliğini belirlemektedir.
- 285. madde ilga edilen Tekafül Kanunu'nun 16. maddesinde geçen oluşturulmuş tekafül fonlarıyla ilgili söz konusu maddeye göre kurulmuş olmalarına istinaden yeni *IFSA*'nın 90. maddesine tabi olarak aynen devam edeceğini ifade etmektedir.

Söz konusu düzenlemeler ve kanunlar göz önünde bulundurulduğunda Malezya'nın hem İslami finans hem de tekafül sigortası açısından köklü bir geçmişe sahip olduğu görülmektedir. Dikkat çeken bir diğere nokta da Malezya'nın tekafül konusunda hukuki altyapısını uzun bir zaman önce oluşturmaya başladığı ve bu konuda bir geleneğe sahip olduğudur.

5. Türkiye'de Tekafül Sigortacılığı

Türkiye'de katılım sigortacılığının tarihi katılım bankacılığına göre çok daha yenidir. Uzun yıllar boyu katılım sigortacılığı kendi mevzuatı olmadan geleneksel sigortacılığın tabi olduğu düzenlemelere bağlı kalmıştır, ancak geleneksel sigortacılıkla arasında hem işleyiş bakımından hem de kavramsal açıdan farklılıklar bulunması nedeniyle birtakım karışıklıklar ve şirketler arasında farklı uygulamalar ortaya çıkmıştır. Bu durum göz önünde bulundurularak ilk defa 2017 yılında Katılım Sigortacılığı Yönetmeliği yayınlanmıştır (Öner, 2021). Ancak Sürücü (2018) tarafından oluşturulan aşağıdaki tablodan görüldüğü üzere katılım sigortacılığı faaliyetleri daha eski tarihe dayanmaktadır.

Tablo 2. Türkiye'de Tekafülün Tarihsel Gelişimi

2009	Türkiye'nin ilk Tekafül esasına göre çalışan sigorta şirketi olan Neova sigorta faaliyetlerine başlamıştır.
2010	Türkiye Finans aracılığı ile Türkiye'nin ilk BES programı olan "organikbes" piyasaya sunulmuştur.
2011	Asya Emeklilik faaliyete geçerek bireysel emeklilik sistemini İslami usullere uygun olarak sağlamaya başlamıştır.
2013	Kuveyt Türk ve Albaraka Türk ortaklığı ile "Katılım Emeklilik ve Hayat Anonim Şirketi" kurulmuştur.
2015	Tekafül hayat sigortası ürünü Vakıf Emeklilik ve Türkiye Finans ortaklığı ile tanıtılmıştır.
2017	20 Eylül 2017'de resmî gazetede yayınlanan "Katılım Sigortacılığı Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" 20 Aralık 2017'de yürürlüğe girmiştir.
2020	19 Aralık 2020'de "Katılım Esasları Çerçevesinde Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik" resmî gazetede yayınlanmıştır.
2021	1 Nisan 2021'de SEDDK bünyesindeki Katılım Esaslı Düzenleme Daire Başkanlığı tarafından 2021/3 sayılı "Katılım Esaslı Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Genelge" yayımlanmıştır.

Kaynak: (Sürücü, 2018; s. 114).

2009 yılında Kuveyt Türk tarafından ilk tekafül şirketi *Neova Sigorta AŞ* kurulmuştur (Aslan, 2015). 2011 yılında *Bereket Emeklilik ve Hayat AŞ*, 2013 yılında *Katılım Emeklilik ve Hayat AŞ* kurulmuş, bu şirketlerin yanında geleneksel sigorta şirketleri de pencere sistemi ile katılım sigortacılığı alanında faaliyette bulunmuşlardır.

2017 yılında *Hazine Müsteşarlığı* tarafından 20 Eylül 2017 tarih ve 30186 Sayı ile "Katılım Sigortacılığı Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" resmî gazetede yayımlanarak bu alandaki ilk düzenleme yapılmıştır

(Başoğlu, 2020). Yönetmeliğin yayımlanmasından önce katılım sigortacılığı faaliyetlerinin mevcut *5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu* kapsamında yapıldığı göz önünde bulundurularak yönetmelikte yer almayan durumlar için mevcut *5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu*'nun geçerliliğini koruyacağı belirtilmiştir. Yönetmelikte ilk defa katılım sigortacılığı sektörü için tanımlara da yer verilmiştir. Risk fonu, danışma komitesi, likidite imkânı, yönetim modelleri gibi katılım sigortacılığına özel kavramlar açıklanırken geleneksel sigortacılık terimi olan prim yerine katkı primi tanımına yer verilmiş ve tekafül veya İslami sigorta kavramı yerine de katılım bankacılığı isimlendirmesinde olduğu gibi katılım sigortacılığı isimlendirmesi yapılmıştır (İren, 2018). Yönetmeliğin amacı 1. maddenin 1. fıkrasında “katılım sigortacılığının işleyişi, gelişimi, sağlıklı takibi ve sistemin güvenilirliğinin sağlanması ile katılımcıların hak ve menfaatlerinin gözetilmesi açısından katılım sigortacılığı faaliyetine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir” ifadesiyle belirtilmiştir.

Bu yönetmelik 19.12.2020 tarihli ve 31339 sayılı Remi Gazetede yayımlanan “Katılım Esasları Çerçevesinde Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik”le birlikte yürürlükten kaldırılrsa da katılım sigortacılığı sektörünün ilk defa yasal bir zemine kavuşmasıyla sektör gelişim hızını artırmıştır. Geleneksel sigorta sektöründe yaşanan büyümenin de bu sürece eklenmesiyle genel olarak sigorta sektörü için yeni bir düzenleme ve denetleme sistemi gündeme gelmiştir. Bu doğrultuda İstanbul’un küresel finans merkezi haline getirilmesi vizyonu kapsamında mevcut *Sigortacılık Genel Müdürlüğu* ve *Sigorta Denetleme Kurulu* birleştirilerek 18.10.2019 tarihinde *Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu (SEDDK)* kurulmuştur. Kurum 05.06.2020 tarihinde ilk toplantısını yaparak katılım sigortacılığı faaliyetlerinin düzenleme ve denetleme faaliyetlerini yerine getirmek üzere bünyesinde barındırdığı “Katılım Esaslı Düzenleme Daire Başkanlığı” ile kuruluş sürecini tamamlamıştır (<https://www.seddk.gov.tr/tr/kurumun-tarihcesi>).

1 Nisan 2021 tarihinde SEDDK bünyesindeki Katılım Esaslı Düzenleme Daire Başkanlığı tarafından yayımlanan 2021/3 sayılı “Katılım Esaslı Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Genelge” ile katılım sigortacılığı konusunda detaylı bir düzenleme yapılmıştır. Genelgede katılım esasına göre faaliyet göstermeyen şirketlerin danışma komitesi kurulması, katılım uyum birimi kurulması, yönetmelikte belirtilen eğitimleri almış personel istihdam edilmesi, internet sitesi, form, sözleşme ve yatırım faaliyetlerinde gerekli değişikliklerin yapılması, esas sözleşmesinde katılım faaliyetlerine yer verilmesi gibi hususların yerine getirilmesiyle ruhsat değişikliğine gidilmeden mevcut ruhsatlarıyla katılım esaslı şirket olarak faaliyetlerini icra edebileceği belirtilmiştir (https://www.tsb.org.tr/media/ckeditor_uploads/2021/04/02/katlm-esasl-sigortaclk-ve-bireysel-emeklilik-faaliyetlerine-iliskin-genelge-hk.pdf).

Diğer yandan Türkiye 2016 ve 2017 yıllarında *AAOIFI* ile imzaladığı telif sözleşmesi kapsamında *AAOIFI*'nin yayımlamış olduğu standartları tercüme etmeye ve mevzuata kazandırmaya başlamıştır. Bu çalışmaların neticesi olarak katılım sigortacılığı denetimi ile ilgili yayınlanmış bir de rehber bulunmaktadır (Can ve Kostak, 2022). Bu rehber 2020 yılında yayımlanan 31339 sayılı Katılım Esasları Çerçevesinde Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Yönetmeliğin 14’üncü maddesinde yer alan; “kurumca bu Yönetmelik hükümlerine uyumu sağlamak amacıyla katılım denetim rehberi yayımlanır ve bu rehber çerçevesinde uyum denetimi icra edilir” hükmüne istinaden SEDDK tarafından yayınlanmıştır. Rehberin amacının “sigorta, reasürans, emeklilik şirketleri ve kuruluşlar ile müesseselerin katılım esaslı sigortacılık ve bireysel emeklilik faaliyetlerinin katılım mevzuatına uygun olarak yürütölüp yürütölmediğinin incelenmesi ve değerlendirilmesi” olduğu belirtilmiştir. Rehberde 5 adet denetim listesi ek olarak yayınlanmış ve denetimin bu listeler üzerinden gerçekteleceği belirtilmiştir. Denetimin mümkün olduğunca her yıl halinde düzenli olarak veya ihtiyaç görölmesi halinde ivedi risk odaklı olarak denetim gerçekteleştirilmesi planlanmıştır (<https://www.seddk.gov.tr/upload/Teknik%20Kar%C5%9F%C4%B1%C4%B1klar%20Denetim%20Rehberi%20-%20Ver2023.pdf>).

26.10.2021 tarihinde *SEDDK* tarafından yayımlanan “Katılım Esaslı Sigortacılık Faaliyetleri Çerçevesinde Türkiye Modelinin Tanımlanmasına İlişkin Sektör Duyurusu” ile Türkiye’de uygulanan katılım sigortası modelinin tanıtımı yapılmış ve *Türkiye Modeli* ismi verilmiştir. Daha sonra yine *SEDDK* tarafından 21.04.2022 tarihinde “Teyisir Modeline ve Katılım Esaslı Diğer Faaliyetlere İlişkin Sektör Duyurusu” yayınlanarak 26.10.2021 tarihli duyuru yürürlükten kaldırılmış ve modelin ismi *Teyisir Modeli* olarak değerştirilerek yeniden düzenlenmiştir. Bu duyuruda ilgili yönetmelikle çerçevesi çizilen modelin iğerdiği ilkelerle uyumlu ve tutarlı olması şartıyla farklı katılım sigortacılığı modelleri uygulanmasının mümkün olduğu belirtilmiş ve tanıtılan *Teyisir Modeli*'nin de bu uygulama modelleri arasında olduğu ifade edilmiştir. Ancak yine *SEDDK* tarafından yayımlanan 12.10.2022 tarihli “Katılım Esaslı Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Sektör Duyurusu” ile 21.04.2022 tarihli duyuru da kısmen yürürlükten kaldırılmıştır. Son yayımlanan 12.10.2022 tarihli duyuruda sadece yürürlükte kalan esaslar belirtilmiştir (<https://seddk.gov.tr/upload/doc/2022-12-sektor-duyurusu.pdf>).

Türkiye’nin tekafül sistemi genel olarak incelendiğinde Türkiye’nin tekafül sistemi konusunda başlangıçta Malezya’yı örnek aldığı ve bu yönde adımlar attığı görölmektedir. 2017 yılında yapılan düzenlemeler bunun en

somut örneğidir⁴. Söz konusu düzenlemenin ardından 2018 yılında Türkiye’de sigorta sektörü %17 oranında büyürken katılım sigortacılığı sektörü %70 oranında büyüme göstermiş ve katılım sigortacılığı alanında faaliyet gösteren şirket sayısında da artış yaşanmıştır (Öner, 2021), ancak 2020 yılı sonunda bireysel emeklilik faaliyetlerine ilişkin kapsamlı düzenlemeler içermemesi, her ne kadar belirli şartlarla farklı modellere izin verilse de Malezya esaslı tekafül sistemine dayanan tek bir modelin bulunması, *DASK*, *TARSİM* ve diğer sigorta havuzlarına ilişkin hükümler bulunmaması gibi sebeplerle katılım sigortacılığı mevzuatında değişiklik yapılmış ve 3 yıldır yürürlükte olan 2017 yılı düzenlemeleri yürürlükten kaldırılmıştır. Böylelikle 2017-2020 yılları arasında Türkiye’de uygulanan Malezya modeli son bulmuştur.

6. Sonuç Yerine: Malezya Örneği Üzerinden Türkiye Katılım Sigortacılığı Sisteminin Değerlendirilmesi ve Öneriler

Türkiye ile Malezya arasında bir karşılaştırma yapmadan evvel şu hususun vurgulanması gerekmektedir: Malezya ve Türkiye’nin hukuk sisteminin farklı olması mevzuat konusunda tam anlamıyla bir kıyaslama yapılmasına engel olsa da bazı konularda oluşan benzerlikler ve farklılıklar incelenmeye değerdir. Mevzuat konusundaki farklılıkların en büyük sebebi olarak karşımıza tartışmalı da olsa Malezya’da İslam hukukunun resmi hukuka entegre edilmiş olması çıkmaktadır. Öte yandan Malezya’nın federal anayasal monarşiye dayalı parlamenter demokrasi sistemiyle yönetilmesi ve her eyaletin kendi anayasası, kendi meclisi ve senatosunun olması ilgili mevzuatların tam anlamıyla kıyaslanmasını zorlaştırmaktadır.

Bu husus akıldaki tutulmak kaydıyla Türkiye ve Malezya katılım sigortacılığı mevzuatları karşılaştırıldığında aslında Türkiye’de katılım sigortacılığı alanında uygulanan modelin genel olarak Malezya modeline yakın olduğu ancak daha esnek bir model olduğu görülmektedir. Türkiye’de uygulanan katılım sigortacılığı modelinde üç esas mevcuttur (Umut, 2022): yalnızca dini açıdan helal sayılan alanlarda faaliyette bulunulması, toplanan primlerin faizsiz yatırım araçlarıyla helal alanlarda değerlendirilmesi, şirketçe sunulacak ürün ve hizmetler ile düzenlenecek form, sözleşme, poliçe ve bilgilendirme metinlerinin danışma komitesinin onayına tabi olması. Türkiye’de uygulanan tekafül modelinin bu üç esas üzerine kurulu esnek bir model olduğu ve katılım sigorta şirketlerinin bu esaslar çerçevesinde kendi seçtikleri katılım sigortacılığı modeliyle çalışabilmesinin önünde bir engel bulunmadığı görülmektedir. Aynı durum Malezya için de söz konusu olsa da Malezya mevzuatının bu konuda çok daha detaylı olduğunu söylemek mümkündür. Zira Malezya’da tekafül sigortacılığı konusunda ilk kanun 1984 yılında çıkarılırken Türkiye’de benzer nitelikteki ilk kanunun 2017 yılında çıkarıldığı görülmektedir. Katılım sigortacılığı alanındaki ilk düzenlemeleri barındırması açısından önemli olan bu kanunlar karşılaştırıldığında Malezya’daki kanunun çok daha kapsamlı ve düzenleyici olduğu söylenebilir. Bu çerçevede Malezya ile Türkiye’de uygulanan tekafül sistemi arasındaki temel farklar arasında şunlar gösterilebilir:

1. *Tekafül sisteminin inşasında kurucu aktör*: Malezya’nın ilk tekafül kanunu devlet eliyle tekafül sektörünün bir nevi inşasını ve gelişimini destekleme amaçlı iken Türkiye’de bu alanda çıkarılan ilk kanun daha çok mevcut olan bir faaliyete yasal dayanak kazandırma niteliği taşımaktadır. Nitekim Malezya’da 1984 tekafül kanunu ile büyük hissesi *Malezya Merkez Bankası*’na ait bir tekafül şirketinin kurulmuş olması sektörün devlet tarafından inşasını destekler niteliktedir. Türkiye’de ise bu alanda ilk iştirakler özel sektör tarafından oluşturulmuş ve şirketlerin faaliyetleri sonucu oluşan yasal düzenleme ihtiyacına istinaden bu alanda ilk yasal düzenleme yapılarak ilgili kanun çıkarılmıştır. Katılım sigortacılığı alanında 2017 yılında yapılan düzenleme her ne kadar bu alandaki mevzuat boşluğunu tam anlamıyla gidermese de atılan ilk adım olması ve ileride yapılacak düzenlemelere öncülük etmesi açısından oldukça önemlidir. Zira yapılan bu düzenleme ile Türkiye’de katılım sigortacılığı alanında bir model belirlenmiş ve Malezya esaslı katılım sigortacılığı modeli benimsenmiştir.

2. *Sistemin işleyişinde uluslararası kanun ve mevzuatların rolü*: Malezya’da tekafül sektöründeki denetlemelerde IFSA 2013 İslâmî Finansal Hizmetler Kanunu, İslâmî Finansal Hizmetler Kurulu (Islamic Financial Services Board) (IFSB) standartları, *Uluslararası Sigorta Denetçileri Derneği (International Association of Insurance Supervisors) (IAIS)* temel ilkeleri gibi kanun ve ilkeler esas kabul edilmiştir. Bununla birlikte SAC kararlarının ve ülkede resmi hukuka entegre olarak İslami hukuk sistemini benimseyen şeri mahkemelerin bulunması nedeniyle İslam dini esaslarının mevzuatta yazılı olmayan kısımlarının da dikkate alındığını söylemek mümkündür. Türkiye’de ise böyle bir durum söz konusu değildir. Her ne kadar *SEDDK* tarafından yayınlanan rehber ile *AAOIFT*’nin yayımlanmış olduğu standartları mevzuata kazandırma çalışmaları yürütülse de bu standartlar Malezya’da olduğu gibi denetim ve olası yargılamada doğrudan esas teşkil

⁴ Türkiye ile Malezya sistemleri arasındaki benzerliklerden bir tanesi, her iki sistemde de mevzuatta öngörülen kriterlere uygun olması ve danışma komitesinden onay alınması durumunda sigorta şirketlerinin istedikleri modele göre çalışabilmeleridir -genel olarak mudarebe ve vekalet modelleri tercih edilmektedir. Diğer bir benzerlik ise pencere usulünün olmamasıdır. Malezya’da katılım bankacılığı alanında pencere usulüne izin verilmişken tekafül sigortacılığı alanında izin verilmemiştir. Türkiye’de de 2020 yılında yayınlanan yönetmelik gereği 31 Aralık 2021 tarihinde pencere usulü katılım sigortacılığına son verilmiştir.

etmemektedir. Katılım sigortacılığı mevzuatı her ne kadar İslam dini esaslarından önemli noktalar içerse de mevzuat açığı bulunan konularda Türkiye'deki hukuk sistemi gereği katılım sigorta şirketleri sorumlu tutulamamaktadır.

3. *Danışma kurullarının yetki ve sorumlulukları*: Malezya'daki tekafül şirketleri ilgili kanun gereği kendi bünyesinde bir şeriat danışma kurulu bulundurmamak zorundadırlar. Bu kurullar ilgili mevzuat gereği şirketlerin faaliyetlerinin İslam dini esaslarına uygun olarak yürütülmesi açısından doğrudan sorumlu tutulmuştur. Bunun yanı sıra Malezya'daki şirketlerin bünyesindeki bu kurulların bağlı bulunduğu bir nevi merkez kurul görevi yürüten, sekreterliği Malezya Merkez Bankası'nda bulunan ayrı bir şeriat danışma konseyi bulunmaktadır. SAC ülkedeki tüm İslami bankacılık ve tekafül ürünlerinin İslami usullere uyumluluğunu sağlamakla doğrudan sorumlu tutulmuştur. Türkiye'de benzer görevleri üstlenen danışma kurulları ve katılım uyum birimlerinin mevzuatı ise daha çok danışmanlık ve denetleme mekanizması üzerine oluşturulmuştur.

Bu farklar ve küresel tekafül piyasasındaki durum göz önüne alındığında Türkiye'nin sektörde öncü ve başarılı olmak adına adım atmakta geç kaldığı söylenebilir. Bu geç kalmışlık katılım sigortacılığı için daha belirgin olsa da aynı durum aslında genel olarak İslami finans alanı için de geçerlidir. Her ne kadar İslami finans alanında dünyada ilk sayılabilecek uygulamalar Türkiye'de gerçekte olmuş olsa da yaşanan krizler, yönetim politikaları, halkın tercihi, yasal mevzuatın gecikmesi vb. nedenlerle Türkiye'de İslami finans alanında gelişimin geciktiğini görülmektedir. Özellikle katılım sigortacılığı konusunda 2009 yılında ilk katılım sigortası şirketin kurulması ve çeşitli sigorta şirketleri tarafından pencere usulü ile katılım sigortacılığı hizmetlerinin verilmiş olması düşünülürken bu konudaki ilk yasal düzenlemenin 2017 yılında yapılmış olması mevzuat eksikliğinin sektöre olumsuz etkisini gözler önüne sermektedir. Nitekim yıllara göre sektör verilerine bakıldığında yasal düzenlemeden sonra katılım sigortacılığının gelişim hızının artması bu düşünceyi destekler niteliktedir.

Türkiye'de katılım sigortacılığının gelişiminin geç kalmasındaki nedenlerden biri olarak sunulan diğer bir argüman ise Diyanet İşleri tarafından sigortacılık hakkında kesin bir dille yayınlanmış fetvanın bulunmamasıdır. Dünyada tekafül sigortacılığı olarak tanınan katılım sigortacılığının çıkış noktasının geleneksel sigortanın caizliği konusundaki şüpheler ve tartışmalar olduğu düşünülürken Türkiye'de halkın sigortaya dinen bakış açısının ve İslami esasları konusundaki hassasiyetinin de sektörün gelişimi açısından etkili olduğu söylenebilir. Ancak burada şunu da unutmamak gerekir ki katılım sigortacılığı özellikle mütüel sigorta kapsamında düşünülürken ortaklık esaslı bir yardımlaşma faaliyeti olması sonucu genel olarak sigorta poliçeleri içinde bazı kimseler tarafından daha cazip bir seçenek olarak da görülmektedir.

Türkiye'nin bu süreci telafi edebilmesi ve gelişmiş bir tekafül sistemine sahip olabilmesi adına şu önerilerde bulunulabilir:

1. Tekafül sisteminin hem inşasında hem de gelişiminde kamu iştiraklerinin sektöre olan güven açısından oldukça önemli olduğu unutulmamalıdır. Nitekim Türkiye'de katılım bankacılığı alanında kamu katılım bankalarının kurulmasıyla sektörde olumlu gelişmeler yaşanmış ve sektörün büyüme hızı artmıştır. Son dönemlerde katılım sigortacılığının sigortacılık sektörü içindeki payının %5 civarında duraksama yaşıdığı göz önünde bulundurulduğunda bir kamu teşebbüsü kurulması öneri olarak sunulabilir.

2. Malezya'da SAC'm varlığı sektör açısından bağlayıcı ve yol göstericidir, zira bu kurul İslami finans kuruluşlarının şeriat danışma kurullarının hepsinin başı olarak kabul edilmekte ve finans kuruluşlarındaki danışma kurulları SAC'm kararları ve fetvalarını dikkate alarak kendi kuruluşlarının iş tanımı ve işleyiş akışlarını oluşturmaları gerekmektedir. Türkiye'de ise mevcut böyle bir merkezi kurul bulunmamaktadır. Bu açıdan Malezya örneği değerlendirildiğinde Türkiye için bir merkez danışma kurulu kurulması önerilebilir.

Kaynakça

- AĞKAN, F. (2018). AAOIFI Standartları ve Türkiye Katılım Bankalarında Uygulanabilirliği. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 235-245.
- ALKIŞ, A. (2019). İslam Hukukunda Katılım Sigortacılığı. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(1), 1-21.
- ALLAHAM, A. (2018) *Katılım Bankacılığında Sukuk Uygulaması: Dünya ve Türkiye'de Karşılaştırması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.
- ALTINTAŞ, K. M. (2016). Katılım Bankacılığı Çerçevesinde Alternatif Bir Sigorta Sistemi: Tekafül Sigorta Sisteminin Türkiye'de Uygulanabilirliği. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(2), 115-142.
- ASLAN, H. (2015). Türkiye'de Tekafül (İslami Sigorta) Uygulamaları: Problemler ve Çözüm Önerileri. *Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 93-117.

BAŐOĐLU, B. (2020). Türkiye’de Sigorta Sektörüne Katkıları Açısından Katılım Sigortacılığı Prim Üretimi Analizi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 1043-1062.

CAN, A. V. ve KOSTAK, N. (2022). Türkiye’de Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarının Oluşturulması ve Uygulanması. İ. Çemberlitaş (Ed.), *İslami Finansal Kurumlar Üzerine Güncel Teorik ve Uygulamalı Çalışmalar* içinde (ss. 13-37). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

DİLEK, İ. (2019). Türkiye’de Tekafül (Katılım Sigortacılığı) ve Uygulanabilirliği Üzerine Bir Değerlendirme. *Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi*, 13, 44-57.

GÜÇLÜ, F. ve KILIÇ, M. (2019). İslami Finansın Türkiye, Abd, İngiltere ve Malezya’da Gelişimi. *Journal of Management and Economics Research*, 17(3), 271-293.

KAZAK, H. (2020). Kripto Paraların İslam Para Sistemi Açısından Uygunluğu: Türkiye İçin Uygulanabilir İslami Kripto Para Modeli Önerisi. *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*, 6(3), 58-92.

KAZAK, H. ve OKKA, O. (2022). İslami Finans Ekonomik Kalkınma ve Sosyal Barış. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

NAHAR, L. (2021). *İslami Bankacılık ve Fınansta Büyüme ve Strateji: Bangladeş ve Malezya Üzerine Bir Vaka Analizi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

ÖNER, M. H. (2021). Türkiye’ de Katılım Sigortacılığı ve Gelişimi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 58, 35-58.

ÖZCAN, S. (2017). Tekafül (Katılım Sigortacılığı) Muhasebesi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 19(2), 351-377.

SÜRÜCÜ, ř. (2018). *İslami Finans:Malezya ve Türkiye Karşılaştırması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

UMUT, M. (2022). Yeni Katılım Sigortacılığı Mevzuatının Sigorta şirketleri İçin Getirdiği Düzenlemeler ve Yenilikler. *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12/Özel Sayı, 240-260.

YAZICI, S. (2020). *İslam’da Sigorta ve Tekafül Sigortası*. İstanbul: Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık.

YILMAZ, H. S. ve şENCAL, H. (2022). İslam Politik Ekonomisi Açısından Merkezi Fetva Kurullarının Yapısına Dair Bir Değerlendirme. *Journal of Islamic Economics*, 2(1), 92-105.

İnternet Kaynakları

Islamic Financial Services Act 2013, Act 759. Erişim Tarihi: 04.06.2023. <https://www.bnm.gov.my/documents/20124//8102422b-e6dd-d149-8db0-e3637e89ed5c>

İslami Finansal Hizmetler Kurulu (IFSB). Erişim 16 Mayıs 2023. https://www.ifsb.org/psifi_06.php

Neova. “Katılım Sigortacılığı Nedir? | Neova Katılım Sigorta A.ř.” Erişim Tarihi: 16.06.2023. <https://www.neova.com.tr/hakimizda/katilim-sigortaciligi-tanimi>

“Kurumun Tarihçesi - Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu (SEDDK)”. Erişim Tarihi: 16.03.2023. <https://www.seddk.gov.tr/tr/kurumun-tarihcesi>.

TDV İslâm Ansiklopedisi. “MUDÂREBE”. Erişim Tarihi: 16.06.2023. <https://islamansiklopedisi.org.tr/mudarebe>

SEDDK Denetim Rehberi. Erişim Tarihi: 02.04.2023. <https://www.seddk.gov.tr/upload/Teknik%20Kar%C5%9F%C4%B1%C4%B1klar%20Denetim%20Rehberi%20-%20Ver2023.pdf>.

Sektör Duyurusu. Erişim Tarihi: 11.05.2023. <https://seddk.gov.tr/upload/doc/2022-12-sektor-duyurusu.pdf>

tekaful.net. “Tekafül Sigortacılığının farkları nelerdir?” Erişim Tarihi: 16.05.2023. <https://tekaful.net/index.php/2023/06/13/tekaful-sigortaciliginin-farklari-nelerdir/>.

Mevzuat. “Türkiye Sigortalar Birliği Mevzuat”. Erişim Tarihi: 26.05.2023. <https://www.tsb.org.tr/tr/mevzuat>.